

*Nationella ämnes-
och programutvärderingar*

Anvisningar och underlag
för självvärdering

Reviderad maj 2005

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Nationella ämnes- och programutvärderingar
Anvisningar och underlag för självvärdering

Utgiven av Högskoleverket 2005

Innehåll: Högskoleverkets utvärderingsavdelning

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, maj 2005

Tryckt på miljövänligt papper

Innehåll

Förord	5
Anvisningar för självvärdering	7
Inledning	7
Utvärderingsmodell	7
Självvärderingens genomförande	8
Underlag för självvärderingen	11
Del 1: Basfakta	11
Del 2: Frågor om grundutbildningen	14
Förutsättningar	14
Process	15
Resultat	16
Sammanfattande analys av grundutbildningen	17
Slutligen	17
Del 3: Frågor om forskarutbildningen	18
A. Institutioner/motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå	18
B. Institutioner/motsvarande med examensrätt på forskarutbildningsnivå	19
Förutsättningar	19
Process	20
Resultat	21
Sammanfattande analys av forskarutbildningen	21
Kvalitetsaspekter	23
Relevanta mål och föreskrifter	27
Relevanta mål i högskolelagen och relevanta föreskrifter i högskoleförordningen	27

Förord

Institutioner vid universitet och högskolor står nu inför det sjätte året av utvärdering av ämnen och yrkesexamina i den sexårscykel som inleddes 2001. Under de fyra första åren har ca 1000 granskningar genomförts av grundutbildning och forskarutbildning. Dessa har givit en god samlad bild av utbildning inom olika områden och de har visat upp likheter och skillnader mellan ämnen och mellan utbildningar i samma ämne samt givit tillfälle att visa upp goda exempel på uppläggning och genomförande av utbildningar. De har också givit möjlighet att uppmärksamma gemensamma strukturella problem som annars inte skulle ha kunnat påvisas med samma tydlighet. Detta gäller till exempel resursbristen i ett antal ämnen, lärarnas arbetssituation, de varierande förutsättningarna för forskarutbildning vid olika lärosäten, frågor om internationalisering samt intern utvärdering och kvalitetssäkring. Höskoleverket har för fjärde året i rad i en sammanfattande rapport framhållit dessa resultat och lämnat förslag till olika slag av åtgärder (*Hur har det gått? Höskoleverkets kvalitetsgranskningar år 2004. Höskoleverkets rapportserie 2005:20 R*).

Inför utvärderingarna 2001 utarbetades, i samverkan med lärosätena, anvisningar för självvärdering, som enligt de flesta är den viktigaste delen av granskningsprocessen. Dessa har reviderats de olika årens utvärderingar i syfte att förenkla och minska arbetet för lärosätena. Inför 2006 års utvärderingar har ytterligare redigeringar av texten gjorts. Det är fortsatt mycket viktigt att institutionerna/motsvarande framhåller sina särskilda profiler och starka sidor samt gör egna analyser och värderingar. Detta bidrar också till att minska risken för likriktning av utbildningar inom samma område.

Detta dokument inleds med en beskrivning av utvärderingsmodellen och en genomgång av självvärderingens genomförande. Därefter följer ett underlag för institutionernas arbete inklusive några tabeller, som tillsammans med ett antal frågor är utgångspunkter för beskrivningar och analyser av grundutbildning och forskarutbildning. Vidare redovisas de aspekter beträffande utbildningens förutsättningar, processer och resultat som är grunden för bedömningen. Till slut återges tillämpliga lag- och förordningstexter.

Dessa anvisningar är generella. Det finns därför frågor som inte passar in på vissa ämnen och yrkesexamina – där kan andra frågor behöva ställas. Det är en uppgift för Höskoleverket och företrädarna för de ämnen och de program som leder till yrkesexamina som ingår i årets utvärderingar att anpassa anvisningarna till dessa.

Anvisningar för självvärdering

Inledning

Högskoleverket arbetar fr.o.m. 2001 med ett regeringsuppdrag som innebär att samtliga utbildningar för generella examina och yrkesexamina ska utvärderas inom en sexårsperiod. Uppdraget omfattar såväl grund- som forskarutbildning. När det gäller generella examina utvärderas utbildningen i huvudämnet, dvs. den utbildning som leder fram till kandidat- och magisterexamen och när det gäller yrkesexamen utvärderas utbildningen i sin helhet. De nationella utvärderingarna omfattar samtliga lärosäten där respektive ämne eller yrkesexamen erbjuds.

Utvärderingarna har huvudsakligen tre syften:

1. Att bidra till att utveckla kvaliteten i utbildningen.
2. Att granska om utbildningen svarar mot mål och bestämmelser i högskolelagen och högskoleförordningen.
3. Att ge information till bl.a. studenter inför valet av utbildning.

Utvärderingsmodell

Högskoleverket använder en internationellt beprövad utvärderingsmodell som består av tre delar: självvärdering genomförd av institutionen/motsvarande, extern bedömning samt uppföljning. Utvärderingen utgår från ett helhetsperspektiv, vilket innebär att information om utbildningens/institutionens förutsättningar, process och resultat samlas in och analyseras.

Varje utvärdering innebär en kvalitetsbedömning. Det är därför viktigt att det klargörs efter vilka kriterier bedömningen görs. De kvalitetsaspekter som ingår i Högskoleverkets utvärderingar är framtagna i samarbete med lärosätena utifrån en tolkning av målen i högskolelag och högskoleförordning.

Högskoleverkets utvärderingar har som ovan nämnts flera syften. Erfarenheten visar att inte minst institutionernas arbete med självvärderingarna bidragit till att identifiera både starka sidor och sådant som behöver förbättras.

Den externa bedömningen, grundad på självvärdering och platsbesök, utgör underlag för Högskoleverkets beslut om huruvida utbildningen håller acceptabel minimistandard för fortsatt innehav av examensrätt. Om en utbildning inte håller en acceptabel standard riskerar berört lärosäte att få sin examensrätt indragen. Men innan detta sker får lärosätet viss tid på sig att rätta till bristerna. Därefter sker en förnyad granskning. Om bristerna då kvarstår, fräntas lärosätet examensrätten för den berörda utbildningen.

Självvärdering

Självvärdering innebär att institutionen/motsvarande gör en beskrivning och analys av den egna utbildningen/verksamheten. Utgångspunkten är ett antal kvalitetsaspekter som omfattar förutsättningar, process och resultat. Dessa aspekter presenteras efter frågedelen i detta dokument. Självvärderingen utgör bedömargruppens underlag inför den dialog som förs med berörda parter under platsbesöket.

Extern bedömning

Högskoleverket utser en bedömargrupp som består av ämnessakkunniga, studenter, forskarstuderande och, när det gäller yrkesexamina, företrädare för yrkeslivet. Här ska ingå både svensk och internationell kompetens. Inför urvalet till gruppen lämnar högskolorna förslag på bedömare. En utredare från Högskoleverket är projektansvarig och gruppens sekreterare.

De externa bedömarna läser självvärderingsrapporten, begär eventuellt ytterligare information och gör ett platsbesök på institutionen/motsvarande. Vid besöket försöker bedömarna skapa sig en så god uppfattning som möjligt om verksamheten. Samtal förs med företrädare för fakultet/rektor, institutionsledning, lärare och forskarstuderande/studenter. Bedömarna sammanfattar därefter sina intryck.

Högskoleverket presenterar utvärderingsresultaten i en rapport som dessutom innehåller en redogörelse för de överväganden som verket gjort utifrån bedömargruppens värdering, samt beslut om examensrättigheter. Utifrån rapporten publiceras en sammanfattning på Högskoleverkets webbplats för studieinformation www.studera.nu.

Uppföljning

I nära anslutning till att en utvärdering publiceras inbjuds de utvärderade institutionerna/motsvarande att delta i en s.k. återföringskonferens. Efter 1–3 år gör Högskoleverket en uppföljning av hur lärosätena hanterat de rekommendationer och förslag till förbättringar som utvärderingen utmynnar i.

Självvärderingens genomförande

Erfarenheten visar att institutionen måste avsätta tid för att genomföra självvärderingen. Arbetet bör vid varje lärosäte/institution ledas av en projektledare/ansvarig, som också är kontaktperson gentemot Högskoleverket. Institutionen bör utse kontaktpersonen i så god tid att denne kan delta i ett inledande upptaktsmöte på Högskoleverket och delta i förberedelser och planering av utvärderingen.

För att självvärderingen ska bli så användbar som möjligt för institutionen och kunna utgöra underlag för utveckling av den egna utbildningen bör alla

berörda kategorier (institutionsledning, lärare, forskarstuderande, studenter, administrativ personal etc.) involveras i arbetet. Det är betydelsefullt att studenter och forskarstuderande verkligen är delaktiga i självvärderingsarbetet.

Underlaget för självvärderingen ingår i det här dokumentet. Utöver detta grundläggande underlag behöver ämnesspecifika eller yrkesprogramspecifika frågor läggas till. Detta är något som Högskoleverket och institutionerna kommer att samråda om innan självvärderingen startar.

Underlaget är uppdelat i en kvantitativ del, kallad basfakta, en del för grundutbildningen och en del för forskarutbildningen. De frågor som ingår täcker relativt breda områden. Genom att undvika alltför detaljerade frågor försöker Högskoleverket skapa utrymme för institutionerna/motsvarande att lyfta fram den egna utbildningens profil och unika förhållanden och att göra en egen värdering och analys.

En väl genomförd självvärdering är en förutsättning för att den externa bedömningen ska kunna genomföras på bästa sätt. En bristfällig självvärderingsrapport kommer därför att skickas tillbaka med krav på komplettering. Självvärderingsrapporten bör omfatta högst 15–20 A4-sidor per utbildningsdel. Den ska lämnas in till Högskoleverket både digitalt och som papperskopia i överenskommet antal exemplar. Som bilaga till självvärderingen bifogas kurs- och utbildningsplaner samt allmän studieplan för forskarutbildningen inklusive litteraturlistor – även dessa både digitalt och som papperskopior. Eventuella ytterligare angelägna bilagor kan bifogas självvärderingsrapporten. Det är dock viktigt att dessa inte utgör en förutsättning för förståelsen av självvärderingsrapporten.

Relevanta mål i högskolelagen och relevanta föreskrifter i högskoleförordningen redovisas sist i dessa anvisningar.

Tidsplan

Självvärderingen ska vara avslutad i så god tid att bedömarna får rimlig tid för inläsning och en gemensam genomgång av samtliga självvärderingar innan platsbesöken och den externa bedömningen vidtar.

Underlag för självvärderingen

Del 1: Basfakta

Bifoga utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor. Kommentera gärna de uppgifter som lämnas i tabellerna på de följande sidorna.

Tabell 1: Lärare, vårterminen 2006

Ange lärarkapaciteten under *vårterminen 2006* genom att fylla i tabellen som exemplet nedan. Observera att alla uppgifterna i tabellen är lika viktiga och bör anges. Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

Kön	Anställning (anställningsform)*	Akademisk titel och inriktning	Anställningens omfattning (%)	Uppskatta tjänstgöring i procent av heltid GU/FU/Fo/Adm	Antalet forskarstuderande som handleds under perioden**
kvinnor	professor	professor (finansiell ekonomi)	100	10/10/50/30	3
man	lektor (vik)	docent (redovisning)	100	40/10/30/20	1
man	adjunkt (tim)	fil.dr (organisationsteori)	30	30/-/-/-	0

* Anställning motsvarar det som tidigare benämndes tjänst. Anställningsform som inte är tillsvidareanställning anges, bl.a. vikariat, projekt- eller timanställning, gästlärare.

**Handledning som utförs av biträdande handledare räknas som 0,5 forskarstuderande.

Tabell 2: Studenter, budgetår

HST och HPR inom grundutbildningen	2004	2005
HST 1-20 p		
HST 21-40 p		
HST 41-60 p		
HST 61-80 p		
HST 1-20 p		
HPR 21-40 p		
HPR 41-60 p		
HPR 61-80 p		
Utbildningsuppdraget för ämnet i HST*		
Utbildningsuppdraget för ämnet i HPR*		

Ange både HST och HPR. HST = helårsstudenter, HPR = helårsprestationer.

* Utbildningsuppdraget formuleras på olika sätt vid olika lärosäten. Fyll i uppgifterna på den av de två raderna som överensstämmer med utbildningsuppdragets utformning på ert lärosäte.

**Ange HST och HPR för blocken 1–40 poäng respektive 41–80-poäng om det är naturligare. Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

Tabell 3: Lärarledd undervisning, vårterminen 2006

Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

Cirka hur många schemalagda klocktimmar lärarledd undervisning får varje student i genomsnitt varje vecka?	Föreläsningar	Seminarier/ Gruppunder- visning	Uppsats- handledning	Annat (specificera)	Summa
1–20 p					
21–40 p					
41–60 p					
61–80 p					

Tabell 4: Antal examinerade kandidat- och magisteruppsatser/examensarbeten, budgetår

Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

	2004	2005
Antal examinerade kandidatuppsatser/examensarbeten		
Antal examinerade magisteruppsatser/examensarbeten		

Tabell 5: Forskarstuderande, vårterminen 2006 (fylls ej i av institutioner/motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå)

Fyll i uppgifterna om institutionens forskarstuderande som är anställda på minst 50 procent eller har en studietakt på minst 50 procent i en tabell som exemplet nedan. Övriga forskarstuderande som har en lägre aktivitetsgrad än 50 procent bör översiktligt beskrivas (antal, aktivitetsgrad, när de antagits till forskarutbildningen) i en kommentar. När en forskarstuderande är finansierad av annat lärosäte anges detta med en fotnot i den vänstra kolumnen (se exemplet nedan). Observera att alla uppgifter är lika viktiga och bör anges. Uppgifterna ska gälla under innevarande termin, dvs. vårterminen 2006. Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

Kön	Finansiering*	Studievillkor**	Studietakt	Institutions- tjänstgöring*** (i % av heltid)	År för antagning
Kvinna	intern, fakulteten	anst. Som doktorand	80 %	20	2000
Man	Intern	anst. som adjunkt	80 %	10	2002
Kvinna	extern, Riksbankens jubileumsfond	anst. Som doktorand	50 %	10	2001
Man	extern, egen försörjning	egen tid	50 %	-	1999
Man	intern, fakulteten (75 %), externt stipendium (25 %)	utbildningsbidrag 75 %, stipendium 25 %	100 %	0	2003
Kvinna			50 %		2001

(1)					
-----	--	--	--	--	--

(1) forskarstuderanden finansieras av Högskolan i Gävle

* Forskarstuderande kan vara finansierade genom

1. lärosätets egna medel, främst fakultetsmedel (doktorandlön el. utbildningsbidrag), adjunktlön och lärosätets egna stipendier;
2. externa medel, inkl. anslag från forskningsråd eller andra forskningsfinansiärer, stipendier och egen försörjning.

** Forskarutbildningen kan bedrivas

1. inom ramen för en anställning som doktorand eller adjunkt;
2. utan sådan anställning, t.ex. med utbildningsbidrag, på stipendium eller på egen tid.

*** Gäller endast forskarstuderande som uppbär utbildningsbidrag eller innehar doktorandanställning.

Tabell 6: Sökande och antagna till forskarutbildning, budgetår (fylls ej i av institutioner/motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå)

Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

	2004		2005	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Antal sökande till forskarutbildningen i ämnet				
Antal forskarstuderande som har antagits				

Tabell 7: Examina i forskarutbildningen, budgetår (fylls ej i av institutioner/motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå)

Ange antalet licentiat- och doktorsexamina under de senaste två åren, samt beräkna medianen (*anges i månader, oavsett aktivitetsgrad*) för studietidens längd för dem som tagit respektive examen. Ange om det finns större avvikelser i förhållande till tidigare år.

	2004		2005	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Antal licentiatexamina				
Studietidens längd fram till licentiatexamen (medianen)				
Antal doktorsexamina				
Studietidens längd fram till doktorsexamen (medianen)				

Del 2: Frågor om grundutbildningen

Inled självvärderingsrapporten med en redogörelse för hur arbetet med självvärderingen genomförts, hur det har förankrats på institutionen samt vilka som har deltagit. Redogör särskilt för hur studenter och forskarstuderande varit involverade i självvärderingsarbetet. Beskriv även hur den färdiga självvärderingen delgivits och beslutats inom institutionen.

Förutsättningar

Organisation

Beskriv och analysera de institutionella ramar inom vilka grundutbildningen verkar. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- ämnets organisatoriska hemvist på lärosätet (institution/motsvarande)
- institutionens/motsvarande beslutsstruktur/ledning
- studentrepresentation
- påverkan/krav/stöd från andra fakulteter (motsvarande) eller lärosätet centralt
- administrativt stöd

Utbildningens mål och lokala profil

Beskriv och analysera grundutbildningens inriktning och innehåll. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- lokala mål
- lokal profil
- kurser
- program som ämnet ingår i
- eventuell breddmagister

Ekonomi

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande ekonomiska förutsättningar för att bedriva grundutbildning i ämnet samt hur dessa förutsättningar förändrats under de senaste tre åren.

Studenter

Beskriv de studenter som söker till grundutbildningen. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- studenternas förkunskaper
- söktryck/rekrytering
- köns- och åldersfördelning på olika nivåer och totalt

Lärare

Beskriv och analysera de förhållanden under vilka lärarna arbetar. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- lärarnas kompetens och kompetensutveckling (inklusive högskolepedagogisk utbildning)
- lektors respektive adjunkters forskningsutrymme
- för yrkesexamina: lärarnas yrkeserfarenhet inom det aktuella området och hur denna tas tillvara

Jämställdhet och mångfald

Beskriv och analysera hur jämställdhet mellan män och kvinnor iaktas och främjas i grundutbildningen respektive på institutionen/motsvarande.

Beskriv och analysera hur social och etnisk mångfald iaktas och främjas i grundutbildningen respektive på institutionen/motsvarande.

Infrastruktur

Beskriv och analysera studenternas tillgång till och användning av biblioteksresurser och annan vetenskaplig informationsförsörjning, datorer och övrig utrustning samt lokaler och studieplatser.

Process

Forskningsanknytning och kritiskt tänkande

Beskriv och analysera

- forskningsanknytning i utbildningen
- hur kritiskt och självständigt tänkande stimuleras
- undervisning i teori och metod, t.ex. genusperspektiv i utbildningen

Utbildningens uppläggnig

Beskriv och analysera undervisningens uppläggnig inom grundutbildningen.

I resonemanget kan bl.a. ingå:

- introduktion av studenter i utbildningen
- kursernas inbördes relation
- för yrkesexamina: integrering av teori och praktik i utbildningen
- distansutbildning

Undervisningsmetoder och examinationsformer

Beskriv och analysera undervisningsmetoder och examinationsformer inom grundutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- förändringar i undervisningsmetoder och examinationsformer under senare år
- studentaktivitet

- skriftlig och muntlig färdighetsträning
- informationsteknik i undervisningen
- distansöverbyggande metoder/metoder för flexibelt lärande

Samverkan och internationalisering

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande samverkan och kontakter med omvärlden i anslutning till grundutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- samverkan med det omgivande samhället/arbetslivet
- internationella inslag i utbildningen/internationellt utbyte och samverkan
- nationellt utbyte och samverkan

Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande systematiska insatser för att säkra och utveckla kvaliteten i grundutbildningen och relatera dessa insatser till lärosätets övergripande kvalitetsarbete. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- utvecklingsinsatser
- kursvärderingar och andra former för studentinflytande
- utvärderingar och uppföljningar
- nationella och internationella jämförelser

Resultat

Examensarbeten/opsatser på kandidat- och magisternivå

Beskriv och analysera sättet att arbeta med examensarbeten/opsatser. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- tidsåtgång
- arbetsformer (för yrkesexamina: även samarbete med yrkeslivet)
- bedömningskriterier/bedömningsprocess

Genomströmning

Beskriv och analysera genomströmningen inom grundutbildningen.

Uppföljning av studenter

Beskriv och analysera resultatet av uppföljning av studenterna. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- vad de studenter som fullföljt utbildning i ämnet gör efter examen
- studieuppehåll och studieavbrott
- övergång till forskarutbildning

Måluppfyllelse

Beskriv och analysera måluppfyllelsen inom grundutbildningen i ämnet. Anknyt till de uppgifter som tidigare lämnats i avsnitten *Basfakta*, *Förutsättningar* och *Process*.

Hur försäkrar institutionen/motsvarande sig om att studenterna uppnår de kunskaper och färdigheter som uttrycks i lokala och allmänna mål?

Sammanfattande analys av grundutbildningen

Gör en sammanfattande analys av grundutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå en beskrivning/analys av

- starka sidor/möjligheter
- goda exempel som ni särskilt vill framhålla
- svaga sidor/problem
- angelägna förändringar inför framtiden

Slutligen

Bifoga gärna synpunkter och förslag till förbättringar av anvisningarna både för grund- och forskarutbildning.

Del 3: Frågor om forskarutbildningen

Frågorna om forskarutbildningen är uppdelade i två sektioner. Institutioner/motsvarande utan, respektive med examensrätt på forskarutbildningsnivå besvarar olika frågor:

A. Institutioner /motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå

B. Institutioner/motsvarande med examensrätt på forskarutbildningsnivå

A. Institutioner/motsvarande utan examensrätt på forskarutbildningsnivå

1. Beskriv institutionens/motsvarande forskarstuderande:

- Hur många forskarstuderande finns totalt?
- Vid vilken institution/lärosäte antas de forskarstuderande?
- Hur finansieras deras forskarutbildning?
- Hur integreras de forskarstuderande i den egna institutionens/motsvarande verksamhet?

2. Beskriv institutionens/motsvarande övriga externa samarbete inom ramen för forskarutbildning och forskning:

- Med vilka svenska institutioner samarbetar institutionen/motsvarande och vad innebär detta nationella samarbete?
- Med vilka internationella institutioner samarbetar institutionen/motsvarande och vad innebär detta internationella samarbete?

3. Beskriv institutionens egna insatser i de forskarstuderandes forskarutbildning. I resonemanget kan bl.a. ingå en beskrivning/analys av

- kurser
- seminarier
- handledning

4. Beskriv forskarutbildningsmiljön i övrigt.

Institutioner utan examensrätt på forskarutbildningsnivå behöver inte besvara fler frågor om forskarutbildning.

B. Institutioner/motsvarande med examensrätt på forskarutbildningsnivå

Förutsättningar

Utbildningens mål och organisation

Beskriv och analysera de institutionella ramar inom vilka forskarutbildningen verkar. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- forskarutbildningens organisation (inklusive medverkan i forskarskola)
- forskarutbildningens beslutsstruktur/ledning
- de forskarstuderandes representation
- kopplingen mellan grund- och forskarutbildning
- lokala mål/lokal profil för forskarutbildningen

Ekonomi

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande ekonomiska förutsättningar för att bedriva forskarutbildning i ämnet och hur dessa förutsättningar förändrats under de senaste tre åren.

Antagning

Beskriv och analysera antagningen till forskarutbildningen. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- antagningskrav
- söktryck/rekrytering
- könsfördelning

De forskarstuderandes studie- och arbetssituation

Beskriv och analysera de forskarstuderandes studie- och arbetssituation. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- finansiering av forskarstudierna/de forskarstuderandes budget
- undervisningsskyldighet och övrig institutionstjänstgöring
- hanteringen av individuella studieplaner
- särskilda villkor för forskarstuderande inom forskarskolor/forskarstuderande med externfinansiering

Jämställdhet och mångfald

Beskriv och analysera hur jämställdhet mellan män och kvinnor iaktas och främjas i forskarutbildningen.

Beskriv och analysera hur social och etnisk mångfald iaktas och främjas i forskarutbildningen.

Infrastruktur

Beskriv och analysera de forskarstuderandes tillgång till och användning av biblioteksresurser och annan vetenskaplig informationsförsörjning, datorer och övrig utrustning samt lokaler och studieplatser.

Process

Kurser, undervisning och examination

Beskriv och analysera kursinlagen i forskarutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- omfattning
- innehåll
- undervisningsmetoder
- examinationsformer
- förändringar i undervisningsmetoder och examinationsformer under senare år
- undervisning i teori och metod, t.ex. genusperspektiv i utbildningen

Seminarier och konferenser

Beskriv och analysera den seminarie- och konferensverksamhet som genomförs i anslutning till forskarutbildningen.

Handledning

Beskriv och analysera handledningen av de forskarstuderande. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- den totala handledningsresursen
- den externa handledningen
- handledarutbildningen

Avhandlingar och avhandlingsarbete

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande sätt att organisera avhandlingsarbetet. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- relationen mellan licentiat- och doktorsavhandling
- riktlinjerna för avhandlingarnas utformning
- samarbetet forskarstuderande emellan

Samverkan och internationalisering

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande samverkan och kontakter med omvärlden i anslutning till forskarutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- nationell samverkan/nationellt utbyte
- internationell samverkan/internationellt utbyte
- tvärvetenskaplig samverkan

- samverkan med avnämare utanför universitetsvärlden

Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete

Beskriv och analysera institutionens/motsvarande systematiska insatser för att säkra och utveckla kvaliteten i forskarutbildningen och relatera dessa insatser till lärosätets övergripande kvalitetsarbete. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- egna utvecklingsinsatser
- kursvärderingar och andra former för inflytande för de forskarstuderande
- utvärderingar och uppföljningar
- nationella och internationella jämförelser

Resultat

Genomströmning

Beskriv och analysera genomströmningen inom forskarutbildningen. I resonemanget bör bl.a. ingå:

- avhopp/studieuppehåll
- strategier för att öka genomströmningen

Arbetsmarknaden/uppföljning av doktorer

Beskriv och analysera de forskarutbildades arbetsmarknad. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- efterfrågan på ämnets doktorer inom universitetsvärlden generellt
- efterfrågan på den övriga arbetsmarknaden

Måluppfyllelse

Beskriv och analysera måluppfyllelsen inom forskarutbildningen i ämnet. Anknyt till de uppgifter som tidigare lämnats i avsnitten *Basfakta*, *Förutsättningar* och *Process*.

Sammanfattande analys av forskarutbildningen

Gör en sammanfattande analys av forskarutbildningen. I resonemanget kan bl.a. ingå:

- starka sidor/möjligheter
- goda exempel som ni särskilt vill framhålla
- svaga sidor/problem
- angelägna förändringar inför framtiden

Kvalitetsaspekter

De aspekter på kvalitet som Högskoleverket fokuserar i sina utvärderingar utgår från målen i högskolelag och högskoleförordning. Kvalitetsaspekterna är framtagna i samarbete med lärosätena. Aspekterna täcker utbildningens förutsättningar, processer och resultat.

Det ligger utanför Högskoleverkets ansvar att utvärdera enskilda individers prestationer. En analys av examensarbeten/ uppsatser kan dock vara ett underlag bland andra för att bedöma utbildningens kvalitet.

Nedan diskuteras de dika kvalitetsaspekterna. Då inget annat anges avses både grund- och forskarutbildning.

Student-/doktorandgruppens rekrytering och sammansättning

Studenternas/de forskarstuderandes förkunskaper och motivation, kvaliteten på eventuella förberedande utbildningar samt studentgruppens storlek, är viktiga ingångsfaktorer som påverkar kvaliteten i utbildningen. Dessa faktorer styrs till stor del av information, studievägledning, söktryck, rekryteringsåtgärder och antagningsförfaranden.

Lärarkompetens och möjligheter till kompetensutveckling

Lärarnas kompetens och lärargruppens sammansättning är en viktig förutsättning för utbildningens kvalitet. Det krävs att utbildningen bärs upp av lärare som har vetenskaplig/konstnärlig skolning inom ämnet/ämnesområdet och god pedagogisk förmåga. Forskarutbildade eller konstnärligt skapande lärare/handledare som både forskar och utbildar är en förutsättning för att det ska vara möjligt att skapa ett nära samband mellan forskning och utbildning. Lärarna ska också ha möjligheter att upprätthålla och vidareutveckla sin vetenskapliga/konstnärliga och pedagogiska kompetens. Det är viktigt att lärarnas vetenskapliga skolning och yrkesanknutna erfarenhet inom och utom högskolan kompletterar varandra, särskilt i utbildningar som leder fram till yrkesexamina.

Jämställdhet och mångfald

Såväl studentgruppens som lärargruppens sammansättning med avseende på kön, ålder samt social och etnisk bakgrund påverkar de läroprocesser som utvecklas i utbildningen. Genus- och mångfaldsperspektiv har också betydelse för kvaliteten i utbildningens innehåll.

Utbildningens mål, innehåll och organisation

Lärosätets beskrivning av utbildningens mål, innehåll och organisation (i utbildningsplan, kursplaner eller på annat sätt) ska innefatta eller anknyta till målen i högskolelagen och tillämpliga föreskrifter i högskoleförordningen. Graden av måluppfyllelse bör vara möjlig att bedöma. God ledning och tydlig organisation med klar ansvarsuppdelning samt gott administrativt stöd är betydelsefulla kvalitetsaspekter. Längsiktighet och kontinuerlig förnyelse av utbildningen är viktig, liksom studenternas/de forskarstuderandes, lärarnas och den övriga personalens möjligheter att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

Bibliotek och övrig informationsförsörjning

En utbildningsmiljö av hög kvalitet förutsätter god tillgång till vetenskaplig informationsförsörjning av skilda slag inom relevanta ämnesområden. Biblioteket är även en pedagogisk resurs och samarbetet med studenter, lärare och utbildningsansvariga är viktigt. För konstnärliga utbildningar är kontakten med en konstnärligt aktiv miljö väsentlig.

Lokaler och utrustning

En god infrastruktur som också ger möjlighet till flexibelt lärande är viktig för en väl fungerande utbildning. I infrastrukturen ingår exempelvis tillgången till studieplatser, mötesplatser, datorer och laborationssalar.

En kritisk och kreativ miljö för utbildningen

En kritisk och kreativ miljö kan ses som en syntes av kvalitetsaspekterna ovan. Ett väl fungerande nätverk av kontakter med närliggande utbildningar, angränsande ämnen och ämnesområden, både nationellt och internationellt, bidrar till att skapa den kritiska och kreativa miljön. Det gör också möjligheterna för studenter/forskarstuderande och lärare/handledare att på olika mötesplatser och i olika konstellationer diskutera och lära av varandra.

Undervisningsmetoder

Valet av undervisningsmetoder i utbildningen (inklusive vilka krav som ställs på studenternas eller de forskarstuderandes arbetsinsatser) är viktiga faktorer för lärandet. Inom grundutbildningen har frågan om hur en högskolenybjörjare introduceras i högskolemiljön betydelse. Handledningen av uppsatser/avhandlingar är central, bland annat är det viktigt att uppmärksamma vilken handledningsresurs som avsätts och hur själva handledningsprocessen utformas.

Lärarnas arbetssituation

Universitetslärares roller som lärare/handledare, forskare/utövande konstnär och administratör samt omfattningen av dessa olika roller påverkar utbildningens kvalitet.

Utbildningens uppläggning

Att utbildningen svarar mot det aktuella kunskaps- och forskningsläget, bland annat genom kopplingar till pågående forskning och aktuella forskningsresultat är av relevans för utbildningens kvalitet. Integreringen av teoretisk och tillämpad kunskap har betydelse för framtida yrkesrelevans. Kvaliteten i utbildningen påverkas också av om det finns en progression i utbildningen t.ex. i form av ämnesdjup och/eller ämnesbredd.

Samverkan och internationalisering

Viktig är även samverkan med det omgivande samhället och med andra akademiska miljöer, nationellt och internationellt, till exempel genom lärar- och studentutbyte.

Examinationsformer

Formerna för examination styr i stor utsträckning hur och i vilken omfattning som studenterna tillägnar sig innehållet i en utbildning. Därför är en analys av de examinationsformer som tillämpas en viktig del i kvalitetsgranskningen. Externa bedömningar av examinationsformer och examinationsresultat kan bidra till att höja utbildningens kvalitet.

Examensarbeten/upsatser

En analys av studenters examensarbeten/upsatser kan ge en indikation på utbildningens kvalitet. Men en lika viktig del är att granska villkoren för studenternas självständiga arbete och hur detta organiseras.

Utvärdering och kvalitetsarbete

Kursvärderingar och återkoppling av dessa är obligatoriska inom högskolan. Att kursvärderingarna kommer till användning påverkar studenternas motivation att medverka. Betydelsefullt är också om institutionen/motsvarande har ett system för att ta reda på hur studenterna värderar *hela* sin utbildning samt hur detta system påverkar verksamhetsutvecklingen. Högskolornas arbete med utvärdering och kvalitetsarbete bidrar till en kvalitativt god utbildning.

Genomströmning

En kvalitetsaspekt är att studenter och forskarstuderande får tillräckliga förutsättningar att klara av sin utbildning inom beräknade tidsramar.

Uppföljning

Alumnuppföljningar och andra uppföljningar av de utexaminerades karriär på arbetsmarknaden ger tillsammans med avnämjarundersökningar värdefulla underlag för kvalitetsutveckling av utbildningen. Även nationella och internationella jämförelser av utbildningen kan vara pådrivande i utvecklingsarbetet. Internationella jämförelser blir dessutom allt viktigare på en alltmer internationaliserad utbildnings- och arbetsmarknad.

Relevanta mål och föreskrifter

Relevanta mål i högskolelagen och relevanta föreskrifter i högskoleförordningen

Relevanta övergripande mål 1 kap. högskolelagen (SFS 1992:1434)

2 § Staten skall som huvudman anordna högskolor för

1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och
2. forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete.

Högskolorna skall också samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet.

3 § Verksamheten skall bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

3 a § I högskolornas verksamhet skall vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas.

4 § Verksamheten skall avpassas så att en hög kvalitet nås, såväl i utbildningen som i forskningen och det konstnärliga utvecklingsarbetet.

De tillgängliga resurserna skall utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna.

4 a § Studenterna skall ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna.

Högskolorna skall verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

5 § I högskolornas verksamhet skall jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas.

Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden.

Högskolorna skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

5 a § I lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan finns bestämmelser om att högskolorna inom ramen för sin verksamhet skall bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter för studenter och sökande oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

9 § Den grundläggande högskoleutbildningen skall ge studenterna

- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,

- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, samt
- beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Inom det område som utbildningen avser skall studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå,
- följa kunskapsutvecklingen, och
- utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

Forskarutbildningen skall, utöver vad som gäller för grundläggande högskoleutbildning, ge de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning.

Relevanta föreskrifter i högskoleförordningen (SFS 1993:100)

6 kap. Grundläggande högskoleutbildning

8 kap. Forskarutbildning

Bilaga 2-Examensordning

Generella examina

Yrkesexamina